

Koulutuskuntayhtymä OSAO
PL 213
90101 OULU
kirjaamo@osao.fi

Lausunto
11.11.2020

Sivistysvaliokunta
EDUSKUNTA
SiV@eduskunta.fi

Viite: Sivistysvaliokunta torstai 12.11.2020 klo 12.00 / HE 173/2020 vp / Lausuntopyyntö, sähköposti 6.11.2020

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Koulutuskuntayhtymä OSAO on Suomen vetovoimaisin toisen asteen ammattiopisto. Opiskelijoita on noin 8500 ja henkilöstöä noin 850. Vuosibudjetti on noin 93 M€. Koulutuskuntayhtymä OSAO pitää tärkeänä, että koko toisen asteen ikäluokalla on mahdollisuus perusasteen jälkeiseen koulutukseen. Toisen asteen tutkinnon suorittamisella edistetään henkilön työllistymistä ja jatko-opintoihin hakeutumista. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi koulutuksen järjestäjillä tulee olla riittävät resurssit toteuttaa uudistuksen tavoitteet jokaisen opinto- ja tukimuodon kohdalla.

Aikataulusta

Lain valmistelun ja voimaantulon aikataulu on vaikea, koska se ei jätä koulutuksen järjestäjille riittävästi aikaa valmistautua oppivelvollisuuslain toteuttamiseen, kun vielä huomioidaan pandemian jatkumisesta johtuvat poikkeustilanteet ja lisätyöt. Korona-aikana opetushenkilöstö on joutunut venymään äärimmilleen. Korona-aikana toteutettu oppivelvollisuuden laajentumisen valmistelu aiheuttaa turhan riskin henkilöstön jaksamiselle.

Edellä kerrotusta johtuen Koulutuskuntayhtymä OSAO esittää, oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut muutokset tulevat voimaan samaan aikaan tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain kanssa aikaisintaan 1.8.2022, jotta koulutuksen järjestäjille ja kunnille taataan riittävä ja tasapuolinen valmistautuminen oppimateriaalin hankintaan sekä palvelurakenteen ja yhteistyömallien luomiseen.

Uudistuksen rahoituksesta

Oppivelvollisuuden laajennuksen aiheuttamat lisäkustannukset ovat epätietoisuuden tilassa. Nykyinen ammatillisen koulutuksen rahoitus on monimutkainen. Lisähaasteet talouden ennakointiin hankaloittavat entisestään budjetin hallintaa. Ammatillisen koulutuksen vuosia kestäneistä taloushaasteista huolimatta OSAO ei ole säästänyt opiskelijahuollosta, opintojenohjauksesta eikä yksilöllisestä ohjauksesta. Koulutuspolkujen rakentaminen on tehostunut henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien toteuttamisen myötä. Opiskelijoiden negatiiviset erot ovat pysyneet

noin neljässä prosentissa. Opiskelijoita ei ole eronnut taloudellisesta syistä johtuen. Keskeisimmät syyt eroamisiin ovat opintoalan väärä valinta ja terveydelliset ongelmat.

Hallituksen esityksen sivuilla 102 ja 127 todetaan:

- ”Ammatillisen koulutuksen käytännön järjestämisessä voi tietyissä tilanteissa olla hankalaa rajata maksuttomien materiaalien käyttö vain siihen oikeutetuille opiskelijoille, jos esimerkiksi samassa opetusryhmässä opiskelee maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja ja yli 20-vuotiaita. Materiaalien tarjoamista muille kuin siihen lain mukaan oikeutetuille opiskelijoille ei kuitenkaan otettaisi huomioon rahoituksen myöntämisessä.”
- ”Oppivelvollisuuden laajentaminen tulisi voimaan syksystä 2021 lähtien ja koskisi ensimmäisen kerran keväällä 2021 perusopetuksen päättäviä nuoria. Tätä aiemmin perusopetuksen päättäneet eivät tulisi oppivelvollisiksi, eikä heillä myöskään olisi oikeutta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen. Esitys asettaisi siis henkilöt erillaiseen asemaan iän perusteella sen suhteen, onko heillä oikeus suorittaa toisen asteen tutkinto maksutta.”

Esityksessä ei kuitenkaan pohdita, millaisia käytännön hankaluuksia tämä voi aiheuttaa koulutuksen järjestäjille, vaan toteuttaminen ja mahdolliset lisäkustannukset jäävät koulutuksen järjestäjien vastuulle.

Oppivelvollisuuden laajentamisesta syntyvissä kustannuksissa on koulutuksen järjestäjien kesken eroja; näitä eroja pyritään kompensoimaan harkinnanvaraisella rahoituksella. Tätä koskeva harkinnanvarainen haku on vuoden 2021 suoriterahoitusta koskevan haun yhteydessä syksyllä 2020 ilman, että koulutuksen järjestäjillä on todellista tietoa esim. oppimateriaalien hankinnan todellisista kustannuksista. Oppivelvollisuuden harkinnanvaraista korotusta tulee myöntää tarvittaessa myös taannehtivasti, kun koulutuksen järjestäjä pystyy osoittamaan oppivelvollisuudesta syntyviä kustannuksia, jotka ylittävät siihen myönnetyn valtionosuusrahoituksen. Muuten uudistuksen riskinä on, että oppivelvollisuuden laajentumisesta ja koulutuksen maksuttomuudesta seuraavat kustannukset nousevat saatua rahoitusta korkeammiksi ja uudistuksen kustannuksia joudutaan kattamaan perusrahoituksesta. Tämä voi johtaa ryhmäkokojen suurentumiseen, opetuksen ja ohjauksen vähenemiseen sekä pahimmillaan toisen asteen koulutuksen laadun heikentymiseen.

Lopuksi

Toisen asteen koulutuksen tehtävä muodostuu liian raskaaksi, jos nuori ei ole saavuttanut todellisia perusopetuksen taitoja. Erityisesti pojilla on vaikeuksia luku-, lasku- ja kirjoitustaidossa. Koulutuskuntayhtymä OSAO näkemys on, että perusopetuksen ohjaukseen pitää jatkossa panostaa enemmän. Tämä on vaikuttavaa ja kustannustehokasta yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Jarmo Paloniemi

Koulutuskuntayhtymä OSAO
kuntayhtymäjohtaja-rehtori